

prepustil lep prostorček, da se na njem prične sadni vrt. Hvala mu! Gotovo so ti nauki revnim belim Kranjcem prav po vseči, in kakor mi mislimo, tudi tista prava pot, ki budi zaupanje do ljudskih šol. Kjer šola ponuja djansko korist, ni se treba bati, da je ne bi po svoji moči podpiral prosti, tudi revni kmet. Konec svojega sestavka marljivi gosp. ravnatelj Jakob Gros toži, da črnomaljska občina še ni sezidala hiše učiteljem, ampak da plačuje do 300 gold. na leto za njih stanovanja. Ako dolgo tako ostane, izdalo se bo sčasoma toliko, kolikor bi stala hiša, ktere pa vendar po tem potu ne bo. Pa kaj — ker je ondašnji svet tako reven! Toraj se obrača do domorodcev s premoženjem obdarovanih sploh, zlasti do njih, ki so v tamošnjih krajih nabrali si premoženja (in menda taki premožnjaki niso ravno bele vrane!) z milo prošnjo, da bi v ta namen blagovoljno kaj podarili revnim Črnomaljcem. Naj bi besede njegove ne bile glas vpijočega v puščavi! — Učencev štela je ta učilnica v vseh 4 razredih 261. Priimki in krajine imena so popolnoma pravilno pisani. — Iz Črnomlja skoz Novomesto gredé, pogledali smo tudi v ondašnjo „Hauptschule“, pa zapazili smo v njeni „Classification“ slovenske Buz-, Pel-niz- in Sheniz-harje. Toda saj nismo nič drugega pričakovali od učilnice, v čegar 4. razredi se uči „bloss das slovenische Lesen als solches.“

2. Ipavska glavna šola.

Začetnica šolskih sporočil namesti samih „perijoh“ razposlala je 4. septembra drugo svoje sporočilo, kteremu na čelu stoji izvrstni vvod s prislovom: „Besedica starišem po dokončanem šolskem letu 1864.“ V njem vrli gosp. ravnatelj L. Hiti starišem daje nekoliko najvažnijih opominov o domači izreji otrok in o pripomočkih, s kterimi stariši sami lahko pospešijo šolski uk, in sicer: da otroke, predno jih sprejme šola, pripravljajo na šolski uk, zlasti pa, da se potem, ko jih pošljejo v šolo, v vseh rečeh vjemajo z učitelji ter jih podpirajo v težkem njihovem poslu. Važne te opomine sklepajo besede sv. Krizostoma: „Stariši! Vi ste aposteljni svojih otrok, vaša hiša je vaša cerkev; ako duhovni in svetni učeniki morajo nad njihovimi dušami čuti in o njih odgovor dajati, kolikanj bolj vi, stariši, kterim je izreja še posebno izročena, kterim je Bog dal nježno mladino v hišo, da jo lože vladate.“ V spregledu šolskih predmetov nahajajo se le navadni nauki glavnih šol. Ali ne bi bilo ipavski dolini na korist, ako bi se kaka ura tudi vino- in sadjoreji odločila? — Učencev našteva nam 383.

Jugoslavenstvo.

* „Iz Jugoslavije, putnički zapisci od godine 1858“ se zove knjiga, ko jo bode izdal na slovstvenem polji neutrudljivi in slavenskemu svetu dobro znani gospod Emil Čakra v Novem Sadu. Ravnokar je izdal poziv na naročbo te knjige, kteri, 16—18 pól debeli in tiskani na lepem papirji, bode cena le 60 krajc. — Priporočamo to knjigo tudi našim Slovencem toliko bolj, ker razun zgodovinskih, zemljo- in narodopisnih, umetniških in družih črtic iz Oggerske, doljne Avstrije, Dalmacije, Črne gore, iztočne Arbanije, hrvaškega Primorja, vojaške Granice, Hrvaške, Slavonije in Bosne, bode obsegala tudi Štajarsko, Kranjsko, Koroško in Istro. Potopis ta tedaj ne bode samo zabaven (kratkočasen), temuč tudi podučen. Ker začne knjiga izhajati že do sv. Luka tega leta, naj se podviza vsak, kdor je želi, da brž pošlje naročnino (60 kr.) v Novi Sad (Neusatz) g. izdatelju ali pa vredništvu „Napredka.“

Domorodne pisma.

1. pismo.

—M— Trdil mi je mlad prijatelj, da ni mu večega veselja na svetu, kakor brati svoj lastni spisec natisnjen v kakem časniku. Ne misli pa, neznani bravec, da tudi mene ta sla žene vrvitati se med časnikarske pismarje. Vodi me edino le želja, to pisati, kar bi ti rad bral, in tako pisati, da bi se branje tebi tako dopadlo, kakor meni pisanje. Tirjam tedaj predrzno veliko, pa povem ti: preveč ne pričakuj!

Nihče se ne more oprostiti svojih okoliščin, v kterih živi. Borim se z dolgim časom, kakor bolnik z boleznijo; dolgčas je pa kužne narave. Nekdaj je bilo drugače. Bival sem v velikem mestu polnem veselja in novic, polnem gibanja in razgrajanja, in kar je bilo največ vredno, polnem prijatlov in tovaršev. Vsaki dan sem vidil novih obrazov več kakor zdaj celo leto, in bral sem na dan več časnikov, kakor zdaj čujem pametnih besedi. Takrat bi pisanje bilo lahko in prijetno; zdaj pa redko pride dobra misel, in otrpne, predno prestopi iz glave na papir.

Mesto, mestice, mestiče, malo mestice, majckino mestice! Toliko stopinj imén in pomenov ima komaj drug jezik, pa morebiti drugi narodje tudi nimajo tako majhnih mest, kakor mi Slovenci. Nisem še premišljeval, koliko narodu koristijo take male mesta, vendar smem predrzno reči, da velike mesta so bolj koristne.

Mesto, v ktero je mene osoda djala, in ktero čem tukaj hvalno popisati, pa ne vem, kam bi ga vvrstil; veliko ni, kakor se vidi; ako bi pa rekel, da je majhno, zameril bi se meščanom, ki trdijo, da je nekaj mest še manjših. Ima pa mesto nekaj hiš z nadstropjem, dve ali tri cerkve, eno loterijo za odraščene, eno šolo za deco, veliko več pa krčem, kakor jih je treba, pa bolj za domačine kakor ptujce, veliko, vendar premalo vina, malo, toda vendar še preveč knjig, malo gospôde, prav malo pravih človekov, kake tri ptujce bolj z duhom kakor s telesom; domači pa se delé v veliko množico takih, ki so Slovenci po naključji in v malo peščico tistih, ki vejo, da so, in kako da so Slovenci.

Ko sem se svoje dni modrosti polahkoma učil na šolskih klopéh, razlagal nam je temeljiti profesor, da se mesto od vasí posebno v tem razločuje, da so v mestih hiše po vrsti hiša k hiši prizidane. Ravno na tem sem svoje mesto spoznal kot mesto, ko so se moje oči prvič nad njim zavzele. Sčasoma sem pa našel tudi druge mestne posebnosti, kterih nekoliko hočem povedati.

Mestni prebivavci se zovejo „purgarji“, vaški ljudje pa so kmetje, „pavri.“ Ker noben jezik nima nepotrebnih besedi, bi se moralo soditi že po besedi, da so tudi mestjani drugačni, bolj olikani ljudje kakor vaščanje, da so sploh vsega drugega značaja. Prebivavci malih mest pa so sploh tako posebni, da zaslužijo tudi posebno ime: malomestjanov.

Nekoristno bi bilo razlagati, kako se razločujejo malomestjani od velikomestjanov, ker mi Slovenci nimamo mest, ki bi se šteti smele v vrsto velikih; toliko važniši je pa razloček med malimi mesti in vasmí, ker vse naše narodno življenje se giblje najbolj po vaséh in mesticah. Poglavitna lastnost malomestjanov je ta, da govorijo radi nemški. Popolnoma res je sicer, da skoraj vsi malomestjani nemški znajo samo za silo, in da večina mestjanov nemškega tudi za silo ne zná; vendar — ut deficient vires, tamen laudanda voluntas — voljo saj imajo dobro govoriti nemški, in če že ne prav nemški, saj nekak nemškemu podoben jezik. Ta govorica mojih mestjanov je dokaj kratov neusmiljeno mučila moje slo-